

ЖЕНСКИ СВЕТ

ЛИСТ ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА.

В Л А С Н И К:
ДОБРОТВОРНА ЗАДРУГА СРПКИЊА НОВОСАТКИЊА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ:
АРКАДИЈЕ ВАРАЂАНИН.

Излази: Сваког 1. дана у месецу по ст. кал.

Претплата, рукописи и све што се тиче листа, шаље се на уредништво Нови Сад (Ujvidék).

Цена: на годину 3 круне; за Србију 3½ динара.
За све остале земље 3½ франка у злату.
Поједини бројеви 30 потура.

Међу лужицким Србима.

Писма гђе Савке дра Ј. Суботића.

Бург, 25. августа 1905.

II.

Драги пријатељу!

По свом обећању, ево вам шаљем извешће и о другом делу наше браће лужицких Срба, који су околностима потпали под пруску управу.

У Герлицу смо се бавили само јуче после подне, прегледали индустријску изложбу, која је за провинцијску варош врло значајна. Има ту изложено сила лепих и вештачких рукотворина. Варош по себи је лепа и чиста, као што су обично све немачке вароши и броји око 60 хиљада становника. Но наш пут није се тицао ове вароши и ове изложбе, него намера, да упознамо живот и рад наше браће лужицких Срба, и стога смо још тај дан отишли железницом у варошицу или боље рећи велико село Бург, коју наша браћа Срби зову Боркови (Borkovy), која броји на 5000 душа, а шири се на пуну квадратну миљу и има око 900 домова. Ово је најзначајније место наше браће у пруским крајевима, то је управо срце лужицких Срба, што живе под Пруском. Ту се најчистије огледа живот, обичаји и ношња овог нашег братског племена и ако је скоро изгубило свест о

свом народном бићу. Овде сам се уверила, да ова браћа и не знају за нас, а слабо воде бригу и о својој рођеној браћи у Саксонској, па тако и о осталом Словенству. Они се и не рачунају у Словене, док они у Саксонској знају врло добро, да су огранак словенски и труде се свим силама, да се одрже. Овај огранак пак толико је посрнуо пруском силом и Немпотином, да се млађи нараштај већ стиди говорити својим матерњим језиком. Једино још старци и старице, што се служе својим српским језиком, а сав млађи свет говори и међу собом немачки. Једино их канда још то одржава, што сами говоре да су Срби и што и не знају, да их Немци зову Вендима (Wenden).

По историјским подацима рачуна се, да су ови Срби, и у опште Словени, заузимали све пределе између Лабе и Висле и да су их Немци око 900. год. сасвим покорили. Последњи њихов краљ, Прибислав, повукао се у ову мочар реке Спреве, која се ту разлива у стотину кракова, а која је била прашумом обраста. Још и сад се поред рукава речних налазе дрва из тог доба. У тој шуми тражио је тај краљ последњи ослонац за отпор против Немаца и како прича го-

вори, назидо је себи близу овог места, на једном узвишењу градић, од кога се и данас виде развалине. Али су Немци и тог краља око 960. године покорили и тако сасвим потчинио то племе словенско својој сили и моћи. Народ тамо и данас чека, да ускрсне тај краљ српски и да загосподари њима и оном земљом. Тврдо је убеђен о томе, да ће се то збити и прича о томе, баш као и наш народ што прича и верује о ускрснућу Краљевића Марка.

Новији историчари веле, да је овај народ населио ту Фридрих Велики, тек да их оцени од стабла и да их што лакше понемчи. Ако је тако, онда је скоро постигнута цел.

У почетку прошлог столећа подигнута је у Бургу велика јеванђеличка црква, у доста једноставном стилу, која има око 2000 седишта. Цркви тој припадају три села и ту се сваке недеље купе Срби, а понајвише Српкиње на молитву у њиховој живописној ношњи. Та ношња и разни обичаји тих Срба привлаче сваке недеље стотинама посетилаца страних, а највише Берлинаца, који долазе, да се нагледе лепоте и разноврсности женске ношње тих наших сестара. Ту се недељом и игра у некој оближњој гостионици, а свирају им обично три свирца; један у фрулу, други у виолину, а трећи у гајде, а они се ухвате под руке у коло и играју. Наравно, да играју и немачке игре, али тек коло им је народна игра.

И овде смо наишле на неку особину црквену. Утврђен је обичај, да се сав свет, који посећује цркву, мора искупити и своја места заузети између првог и другог звона, а то растојање траје пола сата. Кад зазвони други пут црква се закључа, и онда за време службе не може нико више улазити ни излазити из цркве; то је, да се не ремети богослужење и не узнемирује придика.

Извештени смо, да се и овде пре више година служила служба наизменице, једне недеље на немачком, друге на српском језику; сад је то сасвим престало и служби се, придикује и пева само на немач-

ком језику, јер су сви свештеници (пастори) и сви учитељи Немци.

Код те цркве смо се и нас две помешале међу женскадијом и отпочели разговор на немачком језику, јер се на лужичком језику не можемо да разумемо. Моја сапутница, Рускиња, која говори пољски, више је разумела од мене, јер вели, да језик лужичких Срба има много сличности с пољским језиком.

Од тих жена сазнале смо многе занимљиве ствари из њиховог народног живота, а чуле би и више, да је било за то више времена. Све те разговоре не можемо овде износити, али ћемо ипак неке карактеристичне ствари напоменути.

У напред напомињем, да сам приметила, да женскиње много боље и више посећују цркву него мушки, а приметила сам и то, да само старији још међу собом разговарају на свом народном језику, док млађи сви говоре немачки. Кад сам једну старицу запитала, зашто напуштају свој матерњи језик, који су њихови оци и дедови стотинама година чували и бранили, одговорила ми је, по тумачењу њене кћери, јер она сама слабо је говорила немачки.

„Шта ћемо, госпођо, сила Бога не моли.“

„Па на тај начин, одговорим јој, вас ће нестати за 40—50 година.“

Старици ударише сузе и рече: „И хоће, госпођо; ето, идем у цркву, а не разумем ништа. Немам ни српског зборника; подерао ми се стари, а други нам не дају.“ —

Говорећи с тим женама овде код цркве, побудили смо у њима неку радозналост и очевидну симпатију, јер се све више купиле и гомилале око нас, слушајући те разговоре о њиховој прошлости и садашњости, тако, да ме је моја сапутница, Рускиња, морала већ опоменути, да се оканем тога, јер ћемо, вели, привући пажњу полиције, те нас као пропагаторке Словенства може прогонити, и ја сам се и сама тргла и била ућутала. Но из гомиле се чули гласови: „Причај нам још, госпођо, — кад ћеш нам опет доћи?“

Родољубив жар, који је под притиском државне силе тињао у пепелу незнања, разбуктао се на мах у срцу овог братског нам народа, чим је међу њима пала родољубива реч. Да је само један апостол међу њима, још би се више распирио, јер крв није вода.

Напред сам споменула, да је ово место неко средиште целе оне прашуме спревске, по којој су расејана наша браћа лужички Срби на неких осам квадратних миља, а који стоје у свези и воде саобраћај самим чамцима, којима и деца руководе. У целом том простору нема колског пута а има на све стране речних кракова, по негде и прокопаних канала, куда пролазе чамци. Чамци су сви бојадисани и удешени за две и више особа, а управљају њима све сами Срби и Српкиње. Они обично стојећи возе, а вода је тако плитка, да се веслом може одупирати у корито. Ретко је где вода метар и јаче дубока. Разговарали смо успут и с овим возарима, па смо се и од њих увериле, да само старији њихови људи и жене говоре још српским језиком, док млађи сви говоре немачки. Ови старији људи и не знају немачки и то је срећа, јер ће се процес понемчавања одуговлачити још коју десетину година, шат дође и њима какав спас и очува их од извесне пропасти.

Река Спрева (Spree) пере Берлин и на два сата хода овамо наиђе на низу, те се разлије у стотинама кракова. Дуж већих кракова подигнуте су насеобине, као на каквим острвима, а које су данас претворене у баште и ливаде. Поред ширих и јачих кракова, налазе се још стара дрва, чије гране допиру до огледала речног, па кроз то грање видиш овде и онде кућу где вири својим чаробним понајвише црвено обојадисаним кровом. Куће су им понајвише од дрвета. Пред сваком том кућом има по неколико чамаца и врло је лепо видети, кад по тим воденим путевима стојећи веслају младе Српкиње у свом пареном и живописном оделу. Кроз те ливаде и баште, кроз ту прастару шуму спревску може се путовати чамцем пуних шест сати,

док се прође с једног краја на други, где се река Спрева слије опег у један крак и упути своме даљем путу. Ми смо путовале само 3¹/₂ сата кроз ту прашуму, коју наша браћа овамо зову „пра-луг“, а Немци „Urwald“. Целим путем смо сретали многе чамце са урођеницима и туристама, јер је била недеља. Место Бург лежи на најширем краку тог воденог пута и шири се с обе стране те реке Спреве. На том путу нашем кроз ову шуму, наишле смо на три велике биртије и пред сваком стоје многи чамци, који ће односити госте кућама.

Овај народ обавља сав свој посао лети на чамцима а зими на саоницама. На чамцима иде у поље, на чамцима вози сено; иде у цркву, у сватове, на крштење (и овде иду породиље после 6 недеља први пут у цркву на благодарење, као и код нас) — носи самртника, а носи и марву на вашар; и за то је тако и необичан живот њихов и за то и привлачи сваке године све више посетилаца из далеких крајева, а нарочито Берлинаца. Но то поље и то племе наше има и својих привлачних снага и Берлинци највише сад и проводе лето у тој прашуми, јер оно бујно зеленило, оно плаво небо, што провирује кроз оно густо грање, оно брујање воде, онај шум лиснатих дрва, све је то нека тајанствена, блага струја, која провејава човека, кад ступа на то тле, које је припитомила, украсила и обогатила рука наше северне браће.

Прошла сам готово све крајеве, где Срби и Словени живе, али што сам и овај мали и скоро заборављени огранак нашег братског народа походила, испунило ми је срце милином, али и тугом, јер ми се чинило, као да гледим рођака у тешкој болести, коме већ нема помоћи.

* * *

Наша поштована госпођа, Савка Суботићка, учинила је тамо међу овом браћом нашим врло леп утисак. Одмах некако после њене посете у Будишину, писао је поменути научењак и свештеник будишински, г. Јаков Шевчик, секретару

Матице Српске, г. дру Милану Савићу, писмо, које међу осталим има и ове речи: „Über den Besuch der verehrten Frau Savka Subotić, habe ich mich herzlich gefreut. Eine einzig geistreiche Dame. Habe einen Artikel über Sie, in „K. Posos“, veröffentlicht“. (У преводу значи: О посети гђе Савке Суботићке, од срца сам се обрадовао. Јединствено даровита госпођа. Писао сам о њој један чланак у „Посо-су“ — тамошњим српским новинама.)

Како суде и мисле о овој нашој дичној Српкињи и други одлични чланови и чланице, научењаци и научарке страних образованих народа, донећемо другом згодном приликом. Ми се радујемо, што имамо у своме кругу тако одличну Српкињу, која о нама и нашем народу по страном образованом свету шири леп глас и утврђује уверење, да је и међу нама култура достигла високи ступањ.

Ур. „Ж. Св.“

Њ о ј.

Спјевао Рудолф барун Малдини Вилденхајнски.

ГЂЕ СУ...

Гђе су оне румен-руже
Што их савих Теби душо,
Гђе су они рајски часи
Што их некад млад сам куш'о.

Гђе су оне слатке р'јечи
Којима ми срце оте,
Гђе су оне бајне очи,
Пуне чара и љепоте.

Давно, давно увенуле
Већ су румен руже оне;
Давно, давно с рајских часа
Душа ми у очај тоне.

Давно, давно угасле се
И те Твоје очи пламне;
Давно, давно медне усне
Шуте ми сред раке тамне.

ОЦВАЛО ЈЕ...

Оцвало је шарно цв'јеће
Нема јарког сунца више,

Студен вјетрић сухом граном
Пожутјело лишће нише.

Одлетјеле већ и ласте
У милотне краје своје,
А природи тихано се
Посмртница пјесма поје.

Ах и моме срцу тако
Сунце среће некад сјало,
Док над Твојим није гробом
Слатка душо помрчало.

У СРЕД СКРОМНА ВРТА ТВОГА...

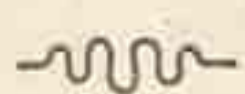
У сред скромна врта Твога
Испод танких јасмин хвоја,
У наручју Ти ми рече:
»Само Твоја, само Твоја!«

И дан-данас кад процвате
Јасминово мило цв'јеће,
Тог се сјећам и никад те
Заборавит' срце неће.

Хумористичне песме

Владе М. Луњевице.

ВЕШТ УМЕТНИК.

Е баш онај сликар Тоша
Треба да се слави;
Слика брата изванредно,
Ко уметник прави.

Замислите кад он може
Чак и *неме* створе —
Да наслика као да ће —
Сад да *проговоре*.

Жури, пожури...

Како си сјајна и чиста
К'о први цветак пролећа
Кад роса на њем' заблиста,
Носећ му поздрав сунашца.

Како си млада и мила
К'о шумска ружа румена,
Што ј' ноћу сунце уснила,
А зором лиске развила.

Жури, пожури, мој цвете,
Да имаш свој час љубави,
Пролећа дани пролете
И грабе росу и младост.

Београд.

Јулија.

Српско Привредно Друштво „Привредник“.

Српско Привредно Друштво »Привредник« стекло је својим деветгодишњим радом око унапређења српског привредног подмлатка велико искуство. Привредник се ставио и задругама Српкиња, — које желе, да се одсад боље него досад заузму за незбринуте младе Српкиње — сасвим на расположење, да им у тим пословима помогне, удеси све онако, као што је и код свих хуманих друштава напредних западних народа, где се та женска друштва — као што је познато — готово искључиво о томе старају, како ће подићи незбринуте женски подмладак, набављајући му рада, зараде; склањајући га у честите породице без деце и т. д. и т. д.

Ти послови треба да се свршавају — разуме се — брзо, одмах, они не могу чекати, док се одбори, седнице састану и т. д. Зато је »Привредник« све српске женске задруге замолио, нека свака именује по једну чланицу између себе, с којом ће »Привредник« непосредно у свези стајати, а оне ће накнадно по потреби задругу извештавати, шта се урадило, свршило, како је било и т. д. У име новосадске задруге примила се те дужности, начелница њезина госпођа Јулка Радвановић, а она ће наћи себи олакшице по потреби међу чланицама задруге.

Исто тако именовале су и остале

задруге чланице, које ће их у саобраћају с »Привредником« кратким путем заступати.

Тако ће заступати, као што смо из дотичних места извештени, Српску Женску Задругу у Панчеву, госпођа Савка Тодоровић, кикиндску задругу госпођа Сиде Пачу, загребачку гђа Јелисавета Борота, сомборску гђа Јелена Коњовић, за Бос. Петровац гђица Катица Крајићева, учитељица, старопазовачку гђа Љубица Петровић итд.

Ми се уздамо, да ће временом Српство одатле велике користи угледати, јер ове године стаје, на пример 500 »Привредникових« питомаца на своје ноге, до године 600 и тако све више и више. Те ће људе требати и женићи. Жениће их се из године у годину све више, а то не може »Привредник«, већ ако му наше женске задруге у томе на руци буду, као што су му досад успешно помагале. И око препорода Чеха, Пољака, Словака, Словенаца и свију других народа, који су се освестили, отели и заиста подигли, заузимале су — као што је познато — баш њихове жене врло видно место, а камо лепе среће, да су се и наше Српкиње одмах, раније у томе правцу на шире становиште поставиле! Али и сад није прекасно. —

Сви споменути словенски народи стајали су много горе од нас — кад су се тргнули, па су брзо средили

своје послове. И у нас се почело, Српкиње могу, морају и хтеће нам кренуло се, тргнуло се већ свуда у највише користити. Успеси њихови свему, а ми се надамо добру, јер ве- пак зближиће постепено, временом рујемо и видимо, да ће се и код нас — ако Бог да — и нас растројене одсад напред, на боље кренути; а Србе.

Јесења туга.

Лишће бледо и увело
Поветарац њиха, клати;
Баш ко лице у бџника —
Од сушице који пати.

И шали се, игра с' њоме
Па најзад га носи, скида;
Пошто види да га нико —
Није кадар да извида.

Гор. Милановац.

А ја с' болом и с' узеахом
Гледам како пада с грана —
И сетих се мојих прошлих —
Одбегнулих срећних дана.

Љубави се сетих моје,
Кад царова моја срећа...
И јесен је сруши рана —
Ко и лишће са дрвећа.

Влада М. Луњевица.

С п р о в о д...

Погурена бака јаднога изгледа,
Тијо и без речи полагаано ходи,
За мртвачким лесом који гробу води,
И последње чедо да га земљи преда.

Са црквене куле не чује се звоно,
Да зајеца тужно за млађаним веком,
Па ни пратње нема, мртвачким лелеком,
Да пропраћа сузе и уздише бџно.

Само јадна бака, тетурајућ' гази,
А сузе се роне с' наборана лица —
Надо, моја надо, људске злобе клица,
И последњу жељу, смрћу ти порази.

Б. Крупа у октобру 1905.

Анђелија Ђонлићева,
срп. нар. учитељица.

Јесења пјесма.

Подухнуће тешки вјетри
И настаће мрачан дан;
Пашће киша ко из кабла
Лићу сузе узаман —
По вас дуги дан!

Заплакаће јесен мртва
И плакаће цио дан —
Заклопићу очи њоме,
Те ћу сиват страшан сан
По вас дуги дан!

А магла ће притиснути
Моју земљу по вас дан,
Гушиће се у њој јадна
Лиће сузе узаман —
По вас дуги дан!

А пред вече црна птица
Објавиће сутон ран;
Запеваће страшну пјесму
Пјеваће је ноћ и дан
Узаман!..

Јово Г. Поповић.

Из „Нових Струна“.

I.
СЛАВОНСКИ МОТИВИ.

ЈЕСЕН ИДЕ...

Јесен иде...	Јесен иде...
Захладнило веће,	Моја мила храно,
Поче жутит	Јесен ту је,
Цвјеће и дрвеће	Сунце огријано!
Ој...	Ој...
Башче тресу,	Јесен дође,
Ракија се пече.	Кићени ти свати
А весеље	Тек што нису
Крај казана тече	Куцнули на врати
Ој...	Ој...

ДА ТИ МЕНЕ...

Да ти мене зѐру љубиш	Да ти мене 'нако љубиш
Ко ја тебе.	Ко ја тебе...
Никад не би,	Све би село,
Таква била	Нама завидјело...
Не би јордамила ¹⁾ ...	
Да ти мене зѐру љубиш!	Да ти мене 'нако љубиш.

Да ти мене силно волиш
Ко ја тебе,
»Мачко мала!« —
Не би ми бјежала...
Да ти мене силно волиш...

¹⁾ Поносила.

РУЖУ САДИМ...

Ружу садим,	Руже берем,
Па ђулистан градим.	Пред драгога стерем
Кад се шири,	Рада знати,
Да све село мири.	Да ли и он пати?
Руже мире,	Кад замири,
Па маме лептире.	Нека за лептири
Ружа цвате,	И он лети —
А славуји пате...	Нек се мене сети!

НИЈАО СЕ...

Нијао се пупољак на ружи,
Зором раном и вечером тавном...
Нијао се и развијао се —
Ој дјевојко, душо моја!

Мирисао пупољак на ружи
За мирис му девет села знало.
Девет села за њим уздисало...
Ој дјевојко, душо моја!

То не био пупољак на ружи,
Већ то била једина у мајке,
Ја, каква је, јади је не клели!
Ој дјевојко, душо моја!

Каква ока једина у мајке,
Каква ока, мома црноока,
Кад погледи, никог не поштеди —
Ој дјевојко, душо моја!

Нема ружа такове љепоте
Какву има једина у мајке,
Благо свекри поред таке снајке!
Ој дјевојко, душо моја!

Да ми 'оће њу једину дати,
Волио би нег' Будима града...
И од њега више вредиш млада —
Ој дјевојко, душо моја!

Како дивно
Мјесечина сија.
А ноћ пала
Дубока и тија.

Глуво доба,
Оглашују петли,
На крај села
Још се само свјетли...

Још ту траје
Весеље и прело,
Док сном тврдим
Спи село цијело.

На сред села,
Стражара је стара,
Пред њом видим
Ноћнога стражара.

Наклопио
Шубару на главу,
Кабаницом
Пољуљује траву.

Рог узима,
Па у њега дѐје
А звук храпав
Кроз село се чује.

Исаије Митровић.

Пуоке за живот.

Ко су ти пријатељи.

Они, чија су срца сагласна у истини, чије очи као и твоје познају истине природе, који као и ти хоће да помогну ближњему, то су ти пријатељи. Који су поштени према теби и себи самима, који срчано с тобом теже, да дођу до светлости. Који су истог духа као и ти, то су твоји сродници.

Одбаци лукавство, никада не узми нешто, а да ниси нешто дао, бити истинит према себи и према другима, онда си на путу богатства, угледа и моћи! Гледај да у себи нађеш царство небесно, употреби сву своју снагу, да си собом задовољан, онда ћеш бити близу циљу.

Немогуће је у исто доба тежити за истином и наћи признања код људи; тежи за истином, тежи за светлошћу.

Моћ духа над телом.

Алфред Балфур је најбољи доказ, како је велика моћ духа над телом. У младости својој није се баш могао похвалити својом телесном снагом и његово лоше здравље задаваше бриге свима његовим пријатељима. И у науци је застао ради свога слабог здравља. А кад је у 30-тој години почео писати књигу: »О основи вере« — још је већма порушио своје здравље, те се и он и његови пријатељи забринуше, е ће кратка века бити.

У крајњој нужди запита он лечника за савет; а лечник као мудар и разуман човек није му ништа саветовао, није му ништа забранио, већ му посао — рад препоручио као једину медицину. — Рад је обратио на се пажњу свога мишљења, и тако се опростио бриге и престао непрестано истраживати и мислити о својој телесној бољи; тело се могло слободно развијати.

На брзо после тога постане Балфур први министар у Ирској; то беше

тешко звање, коме мора човек посветити целу пажњу своју; а то је звање напустило читав низ министара, ради огромна напора.

Пријатељи се смешкаху, јер су знали да је Балфур велики научњак, али да је и државник, то нису мислили.

Међутим новог министра одушевљаваше велико честољубље; предао се својој дужности и хладнокрвно отпављао своје послове и мирно, али одлучно и истрајно. За телесно здравље није се ништа бринуо, обузет душевним напорима. Сву је пажњу обратио на социјални и душевни напредак, те му је тако оздравио организам а да је у опће пажње обраћао.

Доиста је рад једино средство против телесне боље. Они који се непрестано брину за стомак, да дознаду, која су јела за његов стомак и која му шкоде, који ослушкују откуцај срца и дисање цигерице, ти ће брзо постати слаби и болешљиви.

Најсигурније средство против сваке срчане боље, тешког дисања и разне нервне боље, јесте рад, али не механичан, равнодушан посао, већ који обухвата цело мишљење и пажњу.

Ако је тело само себи остављено, онда и напредује — разуме се, поред потребне неге по тело.

Дечје право.

До данас су родитељи и учитељи мислили, да их њихова већа телесна и интелектуална моћ овлашћује, да деци једно или друго дозвољавају или забрањују и да оно што им заповедају, мора по децу корисно бити, еле да је то нешто најбоље. Али никада нисмо на то мислили, да је слобода један корак к напретку и да деца као и одрасли, најбоље се уче из власти тог искуства.

Дисциплину, владање самим собом, критику о себи најбоље постизавамо самим животом; ако децу пречимо

својим преимућством, да изведу, остваре ову или ону намеру, онда их рђаво саветујемо; ми их учимо, да се на туђ суд и савет ослоне. Многа неправда, која се у свету догодила, врло многе грешке, које су икада учињене, почивају на лажном методу васпитања. Тај назор пречи напредак, те садашњост окива прошлошћу.

Љубав је једини ауторитет, који никада не ускраћује. Много можемо чинити, ако на децу добрим утичемо, ако на то употребимо властито развиће, да их навикнемо на властито васпитање и критику. Ми их можемо тако неговати, да смо им у помоћи својим саветом. Али поред свега тога морамо им дати слободу и не смемо спречавати њихово властито развиће нашим добрим саветима. Ми већ крњимо дечје право ако им затворимо те путеве, а у главном ипак ништа не можемо спречити, јер ми на тај начин само задржавамо неизбежност. Ипак долази време, кад ће се душа развити до своје јачине.

Ја се ипак не држим чврсто правила: штеди прут и остави дете да се поквари. Ја сам дошао до тог резултата, е је немогуће у једно те исто време пријатељ и господар бити. А то бих ја сваком довикнуо, коме су деца поверена.

Ако нас се дете боји, онда већ више не чини добро ради самог до-

бра, већ из страха од казни. Јер ако управљамо само плашењем, претњом, већ смо сишли с пута, да стварамо разумног човека од малог створења; ми морамо само кушати, да оним људима, који су поверени нашем старању, разјаснимо закон о узроку и делању.

Сви ми подлежимо природним законима, те и ако нам изгледа, да се можемо нечему научити из савета других, ипак ћемо најпосле познати, да нам је наш рођени учитељ само наше властито развиће.

Ако узмемо у обзир, на пример, да можемо помоћи детету својим саветом, то ипак морамо помислити, да ћемо тек тада врло мало у свету постићи, кад би други само то радили, што смо ми већ окушали. Дете, које свему верује о чему га уверавамо ми одрасли, које никад не сумња, то је лудо, просто дете, без својих идеја, без својих мисли.

Пре смо своју децу гајили по одређеним правилима, од којих ни за длаку нисмо хтели одступити, јер ми доиста нисмо мислили, да је слобода пут к човечанству и к напретку. Валда ће доћи време, кад људи неће једно другом завидети на слободи, већ ће желети слободу, да могу постићи свој пут.

Јарковац, 12. јула 1905.

С немачког **Ђ. пл. Бота.**

К л и к о в а њ е.

Кликовање и јецање
Разл'јегање тужних гласа,
И вјечита туга, сјета,
Вардарових плав-таласа.

Натмуреност плавог неба
Пепелиште царских двора,
И вјечити шум божански
Сасушених ових гора...

Све то мени болно прија
С тог ме јадно срце боли,
С тог ми тјело јадно стоји
Ко укочен камен голи!..

Скопље, 1905.

Јово Г. Поповић.

Један пут ме нашла нада...

Један пут ме нашла нада
Забринутог и зле воље —
Па ми рече: хајде са мном!
Биће за те много боље.

О, мани ме — ја јој рекох
Пратиоче, знанче стари!
Иди оном, ко те тражи,
Ко за тебе јоште мари.

Ко те јоште не познаје
Његовога тражи кута;
А ја тебе сит сам давно,
Вараше ме безброј пута.

Горњи Милановац.

Влада М. Луњевица.

ДОПИСИ.

Скопље, 15. октобра 1905. (Прва свечана седница друштва „Српског Кола“ у спомен Јанку М. Веселиновићу). Сматрајући Вас, госп. уреднице, за искреног пријатеља свега оног што је српско, реших се, да у кратким и бледим тезима изнесем оно, што ће Вас, као и ваше цењене читаоце, интересовати т. ј., хоћу да Вам прозборим укратко о нашем литерарном раду — овде: »Где је месец сунце заменио, и где тама над нама царује,« дакле на обалама ћутним и вечито немим плаховитог Вардара.

Ред је, — те с тога и узех перо, да вам напишем неколико скромних речи о првој свечаној седници литерарног друштва »Српског Кола«, која се је одржала у спомен и славу оног великана нашег племена, што је опевао и прославио Мачву а с њом и цело Српство — у спомен бесмртног Јанка. Нећу овом приликом да се упуштам у историју рада овог српског друштва, које је тако слабо познато на страни, али за које позитивно смем рећи, да у границама својим много и много чини, но ја ћу како унапред рекох, да пређем на саму ствар т. ј. на ток прве свечане седнице на обалама Вардаровим.

Седница је по раније објављеном и утврђеном распореду одржана 14. октобра на дан св. Параскеве.

И ако је дан био кишовит и тмура, прави јесењи дан, и ако на небу не бејаше ни мало чистине, и ако надошли Вардар бујаше страшно и силно, ипак оно што је просвећенијег, бејаше се слегло у позоришној сали дружине »Српског Кола« а у згради српске гимназије, на челу којих сеђаше добродушни директор Вучетић с генералним консулом братске руске

империје, г. Белајевим. Тачно у 2 сахата после подне огласило је мало звонце из руку генијалног председника почетак оног чина — чина народног признања и захвалности према великом Јанку. По уобичајеном примеру седницу је отворио топлим, громким и милим речима, које Србину боље пријају на срце него икакав мелем. Чувени српски књижевник, идеални и добродушни Петар Кочић проф. и председник ове наше скромне дружине. Истакнувши целу саму седницу, позвао је г. Стевана Тубића подпредседника на одређено место, да по утврђеном распореду изговори свој говор: О животу и раду Јанка Веселиновића. После овог лепог говора, који је изговорио г. Тубић, појави се по позиву председникову пун скрушености г. Јово Г. Поповић српски песник и ваш сарадник. Прочитавши своју пуну туге и велике недољиве чежње песму: »Умро је Јанко«. Колико је песма утицала на душе вредних слушалаца, види се из тог, што је после прочитања исте настао аплаус и громко »Живео«. За тим је настала четврта тачка утврђеног распореда, те је председник позвао г. Војислава Ненадића, да овај прочита Јанкову приповетку »Свирач«, која је с пуно пажње саслушана од стране публике. С овим се је свршио први део ове свечане седнице, а као други део био је »Јазавац пред судом« комад од Петра Кочића.

Па шта да речем о овом другом делу свечане седнице? Ево шта. Као круна, алем целе седнице могу рећи поуздано, био је »Јазавац пред судом«. Дилетанти су одиграли одлично своје улоге, а нарочито мора се истаћи као најбољи г. Михаило Куртовић, који играше улогу главног јунака овог комада Давида. За време

играња, представљања овога комада, нисам знао чему пре да се дивим. Свака, ма и најмања тачка овог комада, верно износи и издаје свога творца г. Кочића, за писца великог, за писца генијалног. По свршетку овог прелепог комада, настао је силан и буран аплаус и одушевљено клицање: Кочић, Кочић, Кочић. И ускоро завеса се диже а генијални Кочић са својим Давидом и Јазавцем указа се на бини. Силно пљескање, клицање, поздравише добродушног писца. Завеса се спусти и тиме се заврши ова свечана представа а с њом и седница одржана у славу бесмртног Јанка.

Како видите, скроман је ово распоред, али је он акт велике и бескрајне љубави, те топле благодарности и овдашњег српског народа према славуј-песнику — покојном Јанку. С тога из исте љубави и симпатије према неумрлом писцу написах ово неколико топлих речи, надајући се с пуним правом, е ће те их Ви као и ваши читаоци лепог »Женског Света« истом љубављу и истим симпатијама прочитати, којим сам их писао.

Милорад Ј. Закић.

Земун, 16. октобра 1905. Поштовани господине! Ако сте радознали да чујете што о земунској женској задрузи, ево да Вам опишем, како је провела женска задруга о. год. своје

свечарство, своје крсно име, Малу Госпојину. На свечарство су позвате све чланице и све грађанство и искупио се велик број како на св. литургију, тако после и у салу при резању колача. Колач је пререзао преч. г. Марковић, капелан, са кумом пошт. гђом Христином Лаушевићком, а у вече је било забавно вече са томболом, које су приредиле вредне наше одборнице и својски се потрудиле, да што лепше испадне. И успех је био крунисан сјајно, јер је слава и забава испала на опште задовољство целе публике. Распоред забаве био је овакав: »Пролог« је говорила гђица учитељица Мара Ковачевића, а говорила је о значају крсног имена код Срба. Говор је био леп, смишљен и саслушан је с највећом пажњом. За говором је дошла томбола, која је ванредно занимала публику, јер се на лицу сваког суделача видела радост и веселост, особито кад је ко ишао да прими коју добивену ствар. За томболу и њено приређење имају опет највише заслуга саме одборкиње, али и остало грађанство, јер се госпође и грађани надметали, ко ће на ову приложити што више и што лепших ствари. Било је доста прилога и у новцу. У опште, ова је забава испала ванредно лепо, а посета је била да не може боље бити. Сав наш отмен свет дошао је на ово забавно вече, а младеж се после разиграла па остала до зоре.

Ваша будућа претплатница.

Благо мени.

Ти си срећна, је ли душо?
Срећа ти се ко алем сија!
Нека, нека, благо мени,
У тој сам срећи, срећан и ја!

Модрича.

Нека тако вечно буде,
То ти жели срце моје;
С твоје среће, толи дивне,
Мирно склапам очи своје!

Милан М. Трифуновић.

Муко моја зверко гладна!

Шта ми можеш више бити,
Него опет мука само?
Можеш жуч ми у груд лити,
Да се опет порвамо...

Бизаћ, 1905.

Али ја сам доста веће
У коштац се с тобом хват'о,
Више ми се рват неће
Последња је моја на то.

Ил ома'ни, ил се ка'ни
За навеки мене јадна,
Ил тамани, ил ме ма'ни
Муко моја, зверко гладна!

Исаије Митровић.

ЛИСТАК.

Крај болесничке постеље.

Све троје смо осећали, да се у нас увлачи нека струја, која је при-

јала нашој души. То нас је све више и више везало, једно за друго. Наше расположење је висило о тим везама и нама је добро било заједно. Али, као што је то осећање само собом дошло, тако је и везе раскидало.

Мислила сам да имам толико снаге, да могу издржати оних неколико сати што сам их имала још тамо провести. Нисам већ више припадала онима које волим, да одем њима, да се опростим, — праштала сам се са улицама које су ме на њих потсећале и с тога су ми и оне биле миле. Свака она стаза којом сам пролазила, подсећала ме је на што лепо. У свакој улици по која успомена.

Код Виде је било још све тамно кад сам пролазила. Још сам једаред хтела проћи испод оног грања и поред оне живице, што су уплетени у најмилије успомене мога живота. Туда смо тако радо пролазили. Онда је још све тако свеже овуда било, кад ми је ту једнога дана рекао све...

Вида ми је честитала, на тој великој срећи... а тиме је живот донео још једну борбу.

Само да нисам никад чула оне дрхтаве звуке њезинога гласа онда! Ја их не могах издржати.

Почела сам је уверавати, да је он за мене обична особа, а тиме је дошло између нас две до уверења, да се више не да успоставити стари живот...

Поред ограде ишла сам полако, журити већ нисам ни могла. Хтела сам да видим још једном — то, сад смрзнуто грање... Свет је пролазио тамо-амо, а међу светом је полако корачао и он — Миле.

Даље нисам могла. Снага ме издала...

Помогао ми је доћи кући. Путем сам га молила, да ми опрости, што нисам била кадра уважити његово поверење. Но, повређено његово осећање гонило га је, да ми се одужи. Борба са самим собом, тутњала је у његовој души иза потмула и испрекидана гласа у коме сам познала и осећала *исту ону лаж, којом је и он сам себе хтео да увери, да сам ја њему мање и од обичнога створа.* Да, он онда није ни говорио мени. Он је уверавао себе.

Дуго сам, дуго гледала за њим. Давно га је сутон скрио, а ја сам га још видела, како је затурио руке у џепове и погнут, тешко и споро корача, као да је на сарани био.

Мала Вашица 1903.

Ц. Б.

Покајала се.

Ќћери моја!

Можда би требало грофицом да те назовем, али ја сам ти, валда, мати.

Ако ти никада не мислиш на мене, мислим ја. Не ми...

Отац ти је после дугог и тешког

боловања умро. О његовим последњим часовима хоћу да те известим. Не бој се, о мојој смрти неће те ко имати известити. Ово је последња вест, коју о нама чујеш. Ни досад те нисам баш много узнемиривала — високородна госпођо грофице, т. ј. кћери моја. Само смо те молили родитељском љубављу, да твоје родитеље не презиреш. Обиђи и посети оног сиротог учитеља, који је теби отац, мада си ти срећним случајем грофица постала.

Али ниси дошла... Врло би му олакшала последње часове. На сваку лупу је пазио. У грозничавом стању непрестано је гледао на врата, и чим би се отворила, мишљаше да ти долазиш. Али бадава... Ниси дошла, те га не могах доста утишати ни храбриги.

Јест, ниси могла доћи кћери моја? Сигурно си преча посла имала? Валда си твоје псетанце морала неговати и чувати?

Нећу ти пребацивати. Нећу те ни клети, шта више благосиљаћу те. Та ја сам ти мати!...

Прими од мене благослов и од оца твога опроштај! Нека те Бог чува!

Твоја мати.“

Сва узбуђена грофица Сара, баци писмо материно у папирни кошар и брзим корацама шетала је горе-доле по соби...

Бојећи се, да како год ово писмо не дође коме у руке, хтеде га уништити. Али се предомисли и почне га опет поново читати.

*

— Већ сам двапут куцао и не добивши одговора, а слутећи да ти је зло, драга моја Саро, уђох унутра. Не срди се, што сам и без »слободно« ушао!

Ах, писмо?! Сигурно од куће. Сад већ разумем, зашто ниси чула куцање. Али, збиља, како се осећају стари? Видиш, драга моја, више пута сам ти рекао, да их доведемо овамо код нас. Има овде доста места. Како би

то красно било?! Ни ми нећемо, а они неће сами бити... Је ли писаћеш им?... Шта?... Вртиш главом?... Или валда хоћеш да ја пишем? Драге воље, ако допустиш.

— Хвала лепо, драги Оскару, немој се трудити... Мој је отац умро... Мати ми пак и тако неће доћи, знам зацело. Неће оставити очев гроб.

— Дакле, отац ти је... отац нам је... умро?! Кад?...

— Већ одавно.

— Ох, драга Саро, не беше лепо од тебе, што си од мене тајила смрт твога оца. Валда мислиш, да ја не жалим њега? Исто тако, као и ти. За што си била тако неповерљива наспрам мене? Ово је...

— Но, но, драга моја Саро! — рече по том Оскар — за то не мораш плакати, нећу ја тебе да ожалостим... Смеј се... но, мало... Видиш, буди весела.

Овако у веселом разговору млада грофица и заборави на тугу, што јој је данашње писмо проузроковало.

Грофица Сара се замисли...

Како је добро, што је случајно рекла, да јој је отац већ одавна умро. Сад бар не мора црнину носити и може отићи и у оперу и на балове. Како је то добро!

И отишла је. И наравна ствар, добро се провађала. А и како да не, јер од кад се удала, лепоти и елганцији њеној не беше супарника.

Она беше при сваком весељу краљица лепоте.

Може бити да је остала и даље сиротог учитеља ћерка, не би је никад ни погледали, ма како да је лепа. Али изванредним случајем поставши грофицом, одмах је задобила све познанике своје.

Ово беше велика махна целом понашању њеном, што постаде грофица и према томе врло горда. Зато се, валда, и бојала, кад је само чула, да се поведе разговор о школи, учитељима, — и омаловажавајући овакове

ствари, одмах би прешла на други, њеном рангу достојнијем разговору.

*

Једног лепог пролетњег дана шетала се по парку са својим мужем. Мора да су разговарали о врло важној теми, јер су се обоје смејали. Сара се час застидила, час уозбиљила, час опет се смејала и лепезом хладила своје и мужевљево лице.

Лагано су ходили, кад им одједанпут псетанце поче лајати и бегати.

Баш на савијутку једне стазе, у одрпаном и јадном оделу, неки старац изађе пред њих. Скиде подерану капу са главе и рече:

— Молим лепо, високоблагородни господине грофе, сиромах сам и немоћан старац, будите милостиви, те ми помозите и уделите што.

Гроф Оскар, који беше доброг срца, одмах удели сиротом старцу, који погледавши на младу грофицу рече:

— Бог милостиви нека лебди над благородном госпођом грофицом у ње-

ним последњим и тешким часовима!... — Сара стајаше на оном месту као да је закована.

— Ова једноликост. Ово лице. Овај глас. Исти тако као мој отац. Или можда је баш он?!

Оваке су јој мисли ишле по глави и последња помисао тако је дирне, да с ужасном вриском паде онесвешћена на земљу.

Муж јој притрчи, узме је у наручја као неку лутку и однесе је у дворац.

*

Трећи дан после овог догађаја на х...ском гробљу, поред простог дрвеног крста, стајаше један елегантно обучени млад пар људи.

Женска је јецајући Богу се молила. Грофица Сара се покајала и повратила родитељу своме...

А да-ли ово осећа и у гробу лежећи отац јој, ког пре неки дан ни познати није хтела?...

Баја, 1905.

Превео Душан.

ОН ЈЕ БУДАЛА.

ШАЛА У ЈЕДНОМ ЧИНУ ОД МОРГЕНДЕРА.

[Свршетак].

Мерлинг. Кад би имао кћер — била би ти сестра — пошто немаш сестре — то немам ни ја кћер.

Франц. Имате право! Са свим је тако! — Али ви ћете ми помоћи, да потражим ону, на коју мислим.

Мерлинг. Коју?

Франц. Ону која је овог лета била са својом тетком у Бадену.

Мерлинг. Њено име?

Франц. Клара!

Мерлинг. Како? Клара!

Франц (мислећи). Клара, — Клара Дингзел!

Мерлинг. Дингзел! Какво је то кисело име?

Франц (све више у ватру долазећи, сам себи говори). Једног дана као обично, шетао сам и хтео сам да их посетим, отишао сам с колима. — Они беху већ отишли, за мене је то био велики удар, ја нисам знао шта радим, скочим из кола, — у забуни оставим моје ствари — викнем другом кочијашу: к њој! најбржим касом. — Кочијаш се не маче, — ја га хтедох растргну-

ти, — он потражи адресу. Ја му дадох неку карту, а он ме доведе к вама; дакле јасан доказ, да ви имате кћер, и — кад би ми њену руку дали....

Мерлинг (на страни). Ако овога др. Арвај почне лечити, ја бога ми страхујем (говори њему јасно и води га к столу). Оди седи овамо па ћеш бити мирнији.

Франц (седајући). Ви хоћете да будем миран? Добро, већ сам миран.

Мерлинг. И добар, тако треба, видиш синовче, све ово чиним ја за твоје добро, никаква жртва није велика. Ти ћеш остати у заводу славног лекара; ја ћу све трошкове за тебе сносити, догод си овде, а ти ћеш дотле остати, док те овај лекар не излечи. Слушај шта пише о њему (узме хартију из џепа, седне и чита). Др. Арвај има част известити публику, да отвара завод у Халингу у здравом и чистом ваздуху, са тушевима за своје болеснике и својим испитаним врло добрим експериментима, — опхођење најпажљивије (погледа Франца који изгледаше као

да спава). Ах Боже казни ме, — ја мислим он спава! то је чудновато! већ 8 дана како није ока склопио, — а тек што сам га код лекара довео, већ је заспао, заиста чудновата моћ медицине (полако за себе). Спавај само драги синовче — спавај и мирно сањај. Како дође лекар, предаћу те њему и даћу му 2000 фор. од твога имања, ти имаш 10.000 фор., дакле остаје ми 10.000, то је за мене лепа сума. Све док си ти на лечењу — ја сам твој тотор и као добар ујак сачуваћу твоје имање, колико могу и како за сходно нађем.

Франц (који је све чуо на страну). О лепо, врло лепо!

Мерлинг (даље). О Боже! Мој ће се труд наградити (дрема све више и више). Најзад ако баш и не оздрави — ако дуже болује, — али, не мора се ни журити с тим — има времена.

Франц. Ах, ала је нитков!

Мерлинг (све неразумније). Пух! Врућина! Сан! Не могу више (заспи).

Франц (после кратке паузе). Да ли доиста спава? Хајде да видимо (устане полако и пође к њему). Пст, пст, — не! превлачи прстом црте). Ад! — баш нећеш! (*Мерлинг* спава.) Чекај мој драги ујаче. Ти мене држиш за луду и доводиш ме у луду кућу, (вади уже из његовог џепа и везује га полако за столицу). Скоро ће се доказати који је од нас двојице луд. Тако — сад је свршено, сад сам много мирнији.

VI. ПОЈАВА.

Пређашњи и лекар.

Лекар (кроз средњу). Господо моја, здраво ми је жао, да сте морали толико чекати, — али —

Франц (мете прст на уста). Пст!

Лекар. Шта је?

Франц (узме га на страну). Господине, то је мој ујак, кога предајем вашем закриљу, ви видите пред собом човека од 40—50 година израђеног и изнуреног од тешких послова — и неких тешкоћа, у осталом рођен је од здравих родитеља, из фамилије у којој нико није био луд.

Лекар. Је-ли сасвим изгубио памет?

Франц. Не г. лекару, он само говори о једној ствари лудо.

Лекар. Зар ми не можете ближа обавештења дати о његовој болести.

Франц. О милостиво небо! Ја могу само једно рећи господине. Он је увек био у непријатељству с мојим оцем, јер је отац био богатији од њега, а и доцније морам да се тужим на његове навике, он је услед грабљивости пошашавио. Овај несретник уображава, да сам ја полудио, то говори целом свету, а то ће и вама рећи.

Лекар. Сад знам доста — ја ћу га пробудити.

Франц. Како заповедате.

Лекар (узме перце). С пером голицати под носом — то је опробано средство.

Мерлинг (у полу сну. Не голицај ме.

Лекар. Пријатељу, зар се нисте испавали?

Мерлинг (буди се полако). Ха, шта оћете, шта ме будите? (Трља очи.) Доиста већ дан! Чудновато, моји су живци узнемирени (погледа се). Ах, ја сам (смеје се). Хе! хе! хе! Појмим већ, — за време спавања! Добра шала (погледа Франца смејући се). Ти обешечае!

Франц (лекару). За пет минута ће побеснити.

Лекар. Пустите само мене да радим. Ја знам како се обходи с таквим индивидуама. (Прелази к њему и смеје му се у очи.) Јесте ли сањали лепо?

Мерлинг. Шта ви трабуњате? Ја нисам сањао ништа?

Лекар. Но, но, само немојте да кријете, све се мора казати свом лекару.

Мерлинг. Ах ви сте г. лекар? Ви мене држите за болесника? Ха! ха! ха! — ала сам стегнут као путнички пртљаг. Францу, ти проклети обешечае. (Лекару): Имајте доброту да ме одрешите, господине, кад сам слободан, могу боље да вам објасним.

Лекар (подигне му очњи капак и загледа га у око) одреши га. Ви сте слободни, немојте да злоупотребите слободу — јер —

Мерлинг. Шта би до ђавола чинио, ја сам вам довео мога синовца.

Лекар. Добро, добро, о томе ћемо доцније говорити.

Мерлинг. Не, не, одмах ћемо говорити, ви ваљда мислите да ћу ја овде дангубити цео дан. Дакле знајте мој је синовац — —

Лекар. Он је луда, будала!

Мерлинг. За везивање г. докторе.

Франц (лекару полако). Је сам ли вам казао.

Мерлинг. За доказ ево уже с којим сам му морао руке везати.

Лекар. А с којим су биле везане ваше руке. Зар се не сећате, да сам вас ја одрешио?

Мерлинг. Јест, истина је, да сам и ја био, али то не мења ствар. Чекајте да вам разјасним ствар, да не будете више у заблуди.

Лекар (гледајући да га умири). Умирите се пријатељу, не дражите се. Ви сте црвени као куван рак. Ја нећу да се морите. Одговарајте ми сасвим мирно на моја питања. Ви рекосте, да је ваш синовац —

Мерлинг. Он је лудак.

Лекар. Је ли вам то мило?

Мерлинг. Ко то каже!

Лекар. Одговарајте искрено, хоћете ли да буде спасен ваш синовац?

Мерлинг (узнемирен). Одкуд долазите на такво питање?

Лекар. То је појмљиво. Ако он не буде био излечен, његово имање остало би у вашим рукама, ви грамзите за имањем.

Мерлинг. То не, шта вам пада на памет? (На страну). Ко му је могао казати?

Лекар (Францу). Распознаје ли гласове?

Мерлинг. Сапрлот, ваљда нисам глув.

Лекар (осведочен). Он је баш луда.

Мерлинг. Шта трабуњате? Ја сам луда! Ја ласкам себи, да су ми сва пет чула способна, питајте све моје познанике и пријатеље, — опи- пајте ми било и видећете да нисам у грозници.

Лекар. Кад би ви могли болесницима ваше сорте, друго шта излечити као грозницу, сви би били излечени.

Мерлинг. Али до ђавола, — мене не треба да лечите, како да вас уверим, спазив Марију.). Ах! Спасен сам!

VII. ПОЈАВА.

Мерлинг (прилази к Марији). Кажите право, ко је луда? — Ја или синовац?

Марија. Та ви ваљда држите мене за будалу?

Лекар. Но Марија говори, какав су утисак на тебе учинила ова господа кад си их видеела први пут?

Марија. Истину да вам кажем (показује на Мерлинга). Овај је више лудорије говорио.

Франц. Чујете ли — ја јој нисам казао, да тако говори.

Мерлинг (љутито). Лудорија, баш сте ви права гуска! Ваљда нећемо сад вазда да причамо, ка- жите коме су од нас двоје биле руке везане.

Марија. Допста не могу да се сетим, та ја сам права гуска.

Мерлинг (јогунасто). Како? Печени ђаволе — зар не можете да кажете, да је мој синовац био везан кад смо дошли?

Марија. Морам, наравно ако ме натерујете.

Мерлинг. Иди ми с очију или ћу те. (Ма- рија оде.)

Франц (за себе). Од страха не може да каже, и тако је цељ постигнута.

VIII. ПОЈАВА.

Мерлинг, лекар, Франц.

Мерлинг (сруши се на фотељу). Ах! ово је баш да човек полуди!

Франц (лекару). Господине, ја сам дубоко потрешен несрећом мога стрица, само ме то теши, што сте ви вашим болесницима прави отац, те није нужно да се бринем, али вам мога сиро- маха стрица много препоручујем.

Мерлинг (за себе). Ах, ово је већ сувише!

Франц (лекару). Идуће недеље имаћу част да дођем и да се о стрицу распитам. (Као да је готов да пође.)

Мерлинг (скочи и приђе му). Он одлази г. лекару, држите га. Он је лудак, ја ћу вам причати његове лудорије.

Франц. Мирно драги стриче! Ја вас остављам у добрим рукама, код г. лекара, неће вам неге фалити. Збогом г. докторе!

Мерлинг (кога лекар задржава). Франц! Франц!

Франц (дошавши до средњих врата стане, као да је заборавио нешто.)

Мерлинг. Ах, једва се враћа.

Лекар. Шта је?

Мерлинг. Пет!

Франц (оде к лекару). Господине ви имате кћер?

Мерлинг (триумфујући). Ха, сад смо дошли где треба, морате признати да је казао: ви имате кћер?

Лекар. Да, али молим вас, ви ћете ми раз- јаснити?

Франц. Ви имате кћер — г-ђицу Клару?

Мерлинг. Видите, то је та луда идеја.

Лекар (Францу). Јесте господине, моја се кћи зове Клара!

Франц. И она је била с тетком у Бадену?

Мерлинг. Браво, браво, ето те моје слатке песме, баш се радујем.

Лекар. У овом случају баш је и моја Клара била у Бадену.

Мерлинг (зачуђено). Како?! Сад мислим да и вами нешто фали, сапрмент, сад ми је јасно, ви нисте лекар, — ви сте болесник у овом за- воду. (За себе.) И он је луда! Дакле овде се тако пуштају луде да тумарају куд хоће.

Лекар. Пријатељу, ако не будете мирни, метнућемо вас под туш, то ће помоћи.

Мерлинг (уплашено пође патраг). До ђавола, ово је нека опасна луда, само кад бих могао одавде отићи.

Лекар (Францу). Продужите даље!

Франц. Ја волим вашу кћер! Имао сам наде да и она мене радо погледа, и ако ме није за- боравила од јула месеца, част ми је запросити њену руку.

Мерлинг (за себе). Овом све више долази, само даље тако.

Лекар (Францу). Имам ли дакле задовољство говорити с Францом Мерлингом?

Мерлинг (за себе). Шта? Он познаје мог синовца.

Франц. Требао сам и раније да вам се пред- ставим.

Мерлинг (за себе). Шта то он каже?

Лекар (Францу). Дозволите, да вам приме- тим, да сте дали дуго на вас чекати.

Франц (весело). Ви сте ме очекивали.

Мерлинг. Ах, до сто ђавола, каква је ово прича.

Лекар (Францу). Да, моја ми је кћи све причала.

Франц. Шта! она ме воли?

Лекар. Без сумње.

Мерлинг. Она га воли, мора да је и она луда.

Франц. Али, где је г-ђица?

Мерлинг. Јест где је? Белог гаврана даћу ономе, који ми је покаже.

Лекар. Ништа лакше но то; Клара, Клара!

Мерлинг (кад виде да Клара долази, скочи у вис). Шта — шта?

Клара. Отац.

Франц (вичући). Ох она је, она, (падне оне свешћен на фотељу).

IX. ПОЈАВА.

Пређашњи и Клара.

Клара. О небо! Господин Мерлинг. (Журно пође к њему). Господин Франце!

Лекар. Он пати (страда).

Мерлинг. Шта му је?

Лекар. Од радости, непојмљива срећа.

Мерлинг. Тхе, та, — те!

Клара. Господин Мерлинг! — Драги Францу — дођите к себи.

Лекар. Јеленски дух.

Мерлинг. Јел'те докторе, хоће-ли још дуго трајати ова шала?

Лекар. Ђутите.

Мерлинг. Ја да ћутим.

Лекар. Ако не будете мирни, наредићу да вас затворе у кавез.

Мерлинг. Даље мој драги докторе, ово је сувишна шала, ви ваљда мене држите за канаринку.

Клара (заузета око Франца). Отац! Он долази к себи.

Франц (полако к себи долази). Кларо! Госпођице Кларо! Где сте! О ја сам сасвим изгубио наду да ћу вас видети.

Клара. Разјасните ми — — —

Мерлинг. Јест, јест, објаснимо се.

Франц (Клари). Како! Ви ме волите, могу ли пожелити већу срећу.

Лекар (Мерлингу). Диван пар, јел'те?

Мерлинг. Шта ће то да значи.

Лекар. Зар не видите, они се споразумевају.

Мерлинг. И ви пристајете на такву сплетку?

Лекар. И одобравам да се узму.

Мерлинг. Сад још и то, да се узму. Сапрлот, то неће ни у вечности бити. Ја сам противан.

Лекар. А ово не може да се издржи!

Мерлинг. И моје је мишљење, да сте баш досадни.

Лекар. Мора се учинити крај: звони (послужитељ улази).

Мерлинг. Јест, јест, мора се крај учинити.

Лекар (Клари). Иди моје дете, и води господина тетку.

Мерлинг. Хе-хе-хе!

Лекар. И још нешто (на Мерлинга), с овим госп. да свршим.

Клара. То је сигурно за мене добро? (говори слузи полако).

Лекар. И за њега.

Клара. Ах драги стриче, да знате већ колико вас волим.

Мерлинг (узверен). Оставите ме, — ја нисам ваш стриц!

(Клара уплашено скочи кад чу, где лекар наређује да се веже).

Лекар. Оставите ме мало самог с њиме, мој ће метод лечења добро дејствовати. (Франц и Клара оду. Момку полако): Јеси ли ме разумео? (Слуга потврђује и оде кроз среду)

X. ПОЈАВА.

Лекар. Е сад имамо ми између себе да свршимо.

Мерлинг. Само немојте дуго, ја сам вас већ сит!

Лекар (засуче рукаве од капута). Но брзо на ствар.

Мерлинг (тргне се назад). Докторе, шта значе те непојмљиве спреме, какву ми то заштиту спремате?

Лекар (на страну). Нећу да га поплашим, (јасно). Али пријатељу, како можете мислити?

Мерлинг. Дакле о мом синовцу, како ово све изгледа? Ја вам доводим синовца, што је луд, а ви још хоћете да му дате вашу кћер?

Лекар. Но опет му долази напад.

Мерлинг. Чујете ли то не стоји до ваше воље!

Лекар (приближујући се). Откопчајте ваш прслук.

Мерлинг. Шта заповедате?

Лекар (откопча му прслук и притисне му прса и испод мишке). Не мрдајте се!

Мерлинг. Немојте ме голицати, здраво сам тугаљив!

Лекар (удари га једним ударом по леђи и стомаку и хоће да га прегледа). Плућа врло јака.

Мерлинг. Како?

Лекар. Закопчајте се опет.

Мерлинг. Хоћемо ли се једном разговарати о мом синовцу. Не дајте му вашу кћер.

Лекар (пресече му реч). Чекајте! да прегледам главу. (Обухвати главу са обе руке и слуша).

Мерлинг. Али до ђавола, ви ћете ме удавити!

Лекар. Глава празна, мозга доста фали, нема толико, колико је потребно.

Мерлинг (скоро ван себе). Зар још нема краја?

Лекар. Молим за мир.

Мерлинг. Мир онда, кад ми већ јед на врх прстију долази. Зар не видите, да треба већ да идем? (Хоће да се умери). Докторе, чујте ме, ја ћу бити великодушан, већ разумем ваша испитивања. Ви сте лекар, који лечите луде, а како немате болесника, чините све могуће да их добијете, само да можете ваша славна средства да употребите. Ви хоћете да ме наљутите, али вам неће поћи за руком. Немам ја тако рђаву нарав. Оставите дакле сва испитивања, а ја ћу вам платити, као да сте ме сретно спасли од лудила — као што сте хтели. Зар то није много угоднији предлог?

Лекар. Сви моји болесници тако исто говоре, само да их пустим, али ја остајем исподмитљив.

Мерлинг (љутито). Сапрмент, треба да имате обзира и да ме не задржавате силом. То може да буде за вас рђаво. Доста о томе, водите ме одмах мом синовцу.

Лекар. Ви се здраво журите!

Мерлинг. Но! тако што питате ме! Да ли се журим? Ако се ико у свом животу журио, то сам ја тај, а то и сад чиним докторе, ја хоћу да идем.

Лекар. Ја вас нећу задржавати.

Мерлинг. Онда сам слободан, да вам кажем збогом. Збогом докторе! Сећање на вас биће ми пријатна успомена, задајем вам реч, да вас никад нећу заборавити (иде к вратима). Закључана? (Полети на доктора.) Како? Ви ме закључавате, да ли да вас сад на хиљаду комада растргнем.

Лекар (на страни). Е сад је већ дошао на највећи степен. Сад је момент кад треба за уво да га угризем, или бар да му уво засечем, али то већ теже иде.

Мерлинг (претећи). Докторе отворите ми!

Лекар. Ја вам пофторавам, да су сва ова средства за ваше добро.

Мерлинг. Отварајте одмах или не одговарам шта ће се догодити.

Лекар (на страну). Како ћу га само дочепати?

Мерлинг (виче) Хаузмајсторе! надзиратељу куће! отварај врата!

Лекар (приближава се). Драги пријатељу.

Мерлинг (у све већој ватри). Отварај!

Лекар (ухвати га за мишице). Тако ми не смете отићи. (гледа да му се ува дочепа).

Мерлинг (отме се). Не дирајте ме.

Лекар (на страну). Промашо сам.

Мерлинг (уздржавајући гнев). Хоћете ли ви мени отворити врата? Хоћете ли или не?

Лекар (притрчи му у наручја). Прво да закључимо мир.

Мерлинг (гура га натраг). Али — —

Лекар (на страну). Опет сам промашо.

Мерлинг. Ја ћу овде све да уништим. Хоћу ли прво с вама да почнем. (Ухвати доктора и тресе га.)

Лекар. По вољи.

Мерлинг (лупи га песницом)! То је већ сувише.

Лекар. Још може горе доћи, (одушевљено). Каква славна луда, какав јак степен лудила. (Кад га већ онај и ногом нагази рече): Све ћу ово ставити на рачун.

Мерлинг (љуто раздражен). Ви сте баш тврдоглави, све ћу побацати напоље кроз прозор.

Лекар. Слободно и то пробајте.

Мерлинг. Немојте мислити да се шалим, (диже једно парче од намештаја да баца).

Лекар (дочепа га с леђа и угризе га за уво). Е мој пријатељчићу.

Мерлинг (ужасно дрекне). А-у—!

Лекар (тријумфујући). Свршено је. Ја сам га угризао.

Мерлинг. Е сад више никог не штедим, ја сам већ ван себе. Отвори или — (дочепа доктора за врат).

Лекар (скоро да се удави) Баптисте — отвори.

Мерлинг. Једва једном! (пусти доктора). Средња се врата отворе и виде се два послужитеља са шмрковима као за ватру. Мерлинг, који је хтео да појури напоље, повуче се натраг). О Боже, шмрк, туш. До сто ђавола, шта је све ово? (љутигито појури на лекара.)

Лекар. Да ме нисте дирнули.

Мерлинг (дочепа га и држи преда се да се од шмрка сачува). Нека прво вас тим послуже.

Лекар (окреће се како би Мерлинг дошао напред). Ја сам у мојој кући, част припада гостима. (Окрећу се тамо и амо, док не дођу близу врата). Баптист пусти мало туш, они у кретању изађу напоље, врата се затворе.

XI. ПОЈАВА.

Франц и Клара.

Франц. Да, драга Клара, одлазак ваш ужасно ме дирнуо, ја се разболим, и после дужег боловања мозак ми се замути, не могах се сетити имена оца вашег, па ни ваше адресе, зато сам држао, да вас сваки кога сам видео познаје, и тражио вашу руку. О — човек постане тако луд — кад памет изгуби.

Клара. Дакле донста сте били болесни.

Франц. Од неизмерне љубави.

Клара. Да само од тога убрзо не оздравите, ви драги болесниче.

Франц. Увек ћу вас волети, као што вас и сад волим.

Клара. По том уверењу бићемо једнаки. (Франц је радосно љуби у руку). Али шта ли је с вашим стрицем?

Франц. Мој стриц без да је шта мислио довео ме к вама, но како сам вас опет нашао, опростићу му за све, што је са мном хтео, али збиља где ли је он?

Клара. Ја чујем да отац долази, он ће нам све казати.

XII. ПОЈАВА.

Пређашњи и лекар.

Франц. Госп. докторе! Где је мој стриц?

Лекар. Под тушевима.

Клара } заједно. О Боже!
Франц }

Лекар. То ме је доста труда стало, једва је тамо где је заслужио да буде, прво сам га угризао за уво, и држао сам, да је то право најрадикалније средство и да ће бити миран и спасен. Овако лечење служи ми на част.

Франц. Али мој стриц није нимало луд.

Лекар. Оставите ви то мени, мислите ли да ја то не могу да познам, и најзад, зар ми нисте и сами казали?

Франц. А зар сам баш и ја тада знао шта сам вам казао. Дакле, ви сте по том ваша лечења почели, онда је он морао доћи до раздражења.

Лекар. Био је као најљући тигар.

Франц. О сироме мој стрице.

Клара. Чини ми се долази.

Франц. Како узнемирен изгледа.

XIII. ПОЈАВА.

Пређашњи и Мерлинг.

Мерлинг (иде полако до сред бине, без да види кога, за себе). Само ако ми сад дође још

који и хтедне ме поливати хладном водом, исећи ћу га, Боже ми прости, као каквог шарана.

Франц. Опростите драги стриче!

Мерлинг. Зар си ти овде? Зликовче један!

Франц. Опростите, не љутите се.

Мерлинг. Никад, иди ми испред очију.

Франц. (лекару полако). Оставите га само мени. (Полако Мерлингу.) Помислите само, сваки би рекао, да сте ви говорили, да сам ја луд само зато, да приграбите моје имање, и сваки ће вас осуђивати, што сте грабили за имањем.

Мерлинг. Ћути (он се мисли.)

Франц. Казаће се да сте ме још за живота хтели наследити.

Мерлинг. Но ућути једанпут.

Франц. Ја не ћутим и нећу да ћутим, па и кад такву осуду чујем, нећу да порекнем, на против и сам ћу свуда причати, или — дајте ваш пристанак, да узмем кћер вашег лекара, који вас је излечио.

Мерлинг. (он има и право, за себе). Друго ми не остаје ништа, и он има право, тако сам баш и мислио, осећам да сам много и ја крив, зато најбоље да после свег тог зла начиним весело лице. (Лекару). Деца се воле — дакле два срца

што се наша — која су била изгубљена, па се поново наша, — не треба их раздвајати, ја одобравам везу.

Франц. Ви сте увек били и остајете увек мој добри чика.

Мерлинг. Но докторе, држите ли ме још за луду?

Лекар. О, драги пријатељу, ја сад више о томе не мислим, али вас молим, да ми дате уверење, да сам вас радикално излечио.

Мерлинг. Ја — још и уверење да вам дам?

Лекар. Да, како би и мој завод боље име добио.

Мерлинг. Аха, ја сад разумем. А то ће вам уверење мало помоћи, ми смо двоје код вас дошли, ја и мој синовац. Он излази из ваше куће као вереник, и ако је дошао као луда. Оставимо то сад времену, и видићемо, да ће се доцније рећи: Он се жени! Дакле опет је мој синовац луд! (Сви говоре.) Он је будала.

(Завеса пада.)

Крај.

Београд.

Превела
Христина А. Пурића.

Приложници црквени. Новосадска саборна црква добила је нов прилог. Г. *Арса Пајевић* и супруга му *Анка*, наша друштвена благајкиња, приложили су тој цркви нов златан владичански крст, који је осветио Њег. Високопреосвештенство г. епископ Митрофан Шевић о св. Томи, као крсном имену ових дародаваца. Ово је за ову годину већ други прилог, што су предали овој цркви ови побожни хришћани, а лане су, као што је познато, подигли нову слику св. Матере Божије у св. алмашкој цркви и украсили престоље њено на славу Божију а себи и побожном свету на утеху.

Помен † Иларијону Руварцу. Панчевачка цркв. општина и тамошње омладинско друштво »Узданица«, одржали су у недељу 9. (22.) октобра о. г. достојан помен пок. Иларијону Руварцу. У славу његову говорио је у цркви преч. г. Душан *Радловић*, парох, а у »Узданици« је говорио председник тог друштва, г. Милан *Мандровић*, управитељ српске више девојачке школе и г. Др. Бранислав *Штанојевић*, адвокат, а декламовао свој »Пролог«, за ту свечаност и славу састављен, г. Милан Л. *Пошовић*, правник.

»Пријатељ.« Под овим именом образовали су Срби Сегединци потпуно посмртно друштво »Пријатељ«, слично »Добротвору« у Новом Саду и »Братству« у Вршцу, које по смрти чланова исплаћује наређеним наследницима по 2000 круна потпоре. Чланови друштва могу бити само Срби и Српкиње из опсега круне св. Стевана, који нису прешли 52. годину живота и

који уплате једном за свагда 4 круне у име уписнине и после још по 4 круне у име годишње чланарине. За сваки смртни случај плаћа се још по 4 круне. Који члан уплати за 300 смртних случајева, опрашта се од сваких даљих пристојаба. За преглед плаћа се једном за свагда 3 круне лечнику. Чим се скупи 707 чланова ступа друштво у живот и већ код првог смртног случаја плаћа наследницима 2000 круна. Од чистог прихода тога друштва иде 70% на друштвени резервни фонд, а осталих 30% делиће се на хумане и просветне цели народне, међу којима ће сегединска црквена општина и српски учитељски конвикт у Н. Саду стајати у првој линији као потпорне установе.

С обзиром на ту околност, што је то чисто српска установа и што ју покрећу људи, који су опробали своје родољубље на другим јавним установама народним; с обзиром и на то, што је уплата мала а пружа велике пробитке наследницима у случају смрти, и на послетку с обзиром и на то, што ће знатан део чистог прихода (30%) ићи на народне хумане и просветне сврхе, препоручујемо нашем свету у околини Сегедина, да се уписује у ово хумано српско друштво »Пријатеља« сегединског. Ко год жели дакле да се упише у то друштво, нека се пријави поштанском дописницом на српском језику и ћирилицом под овом адресом: »Barát« szerb jótékonyági egyesületnek — Szeged и одмах ће му се послати потребне тискалице, које се имају испунити.

Око ове установе радили су највише г. *Мајски*,

председник сегединске црквене општине и учитељ њихов г. Јов. Јанко *Босић*. Нека им је на част.

Оболела. Наша сарадница, књижевница и вредна наставница српске више девојачке школе у Панчеву, гђа *Даница Чакловићка*, оболела је и морала је напустити своју омиљену школу и повући се у мир. Желимо јој, да се опорави и да послужи још којим књижевним даром наше листове и нашу сиромашну књижевност.

Нове земљорадничке задруге, основане су још у *Арадгају* (Арадска жупанија) а спрема се на то и место *Печка* у истој жупанији. То су, за сад први почетци нашег земљорадничког удружења у тој жупанији, која је врло слабо насељена нашим светом и којима је потреба да се одрже у тој предстражи. — Угледали се на њих, да Бог да, и друга наша места тамо.

Велики добротвор. У Лондону је умр'о друге половине септембра месеца о. год. велики добротвор *Др. Тома Ј. Бернардо*. Њега је не само Лондон него читав енглески народ од срца ожалио и с побожном душом отпратио на онај свет, јер он је од свих досадањих добротвора највише учинио човечанству. Није га Бог обдарио својом рођеном децом, па је усинио сву народну децу, која су остала без оца и мајке или су напуштена од ових; он је подизао за њих у Лондону и по целој Енглеској чуваришта, па их је ту смештао, отхрањивао, изучавао, кад је потреба и лечио и спремао за корисне раденике и угледне научењаке, како је који показивао воље и наклоности чему. Потрошио је милијуне на те заводе своје. Данашњег дана има у његовим заводима на одхрану 8500 деце, који носе његово име, а на челу им стоји сама данашња краљица енглеска. Од ове деце су 1000 одојчади, 1300 болесне и сакате деце, која су ту на лечењу, 600 уче разне занате, а остали се уче по школама. До данас је спремио његов завод 60 хиљада раденика и научењака и из тих завода су отишли као изучене занатлије 17.300 њих у енглеске засебине по свим деловима света. Са тих заслуга стекао је опште поштовање у свом народу и осталом свету, јер је одхранио и извео на пут 60 хиљада људи, који би без његове помоћи пропали били морално и физично и били би и осталом свету на штету и разврат, а он их је сачувао својом установом од зла и створио друштву 60 хиљада честитих и ваљаних раденика и корисних чланова.

Пољопривредно друштво у Бранденбургу (у Немачкој) установило је бесплатну школу за жене и девојке, које желе изучити, како се кува воће и како се «прави слатко.»

Срби на њујоршком свеучилишту. Г. Др. Паја *Радосављевић*, лањски млади професор на сомборској српској учит. школи, који је створио тамо међу приправницама антиалкохолно друштво «Спас» а међу приправницама друштво «Наду» зарад здравијег облачења и простије ношње, отишао је у Америку и уписао се у Њујорку на свеучилишту за слушаоца педагошке и антрополошке струке. За њим је отишла ових дана и његова супруга *Љубица*. — На истом универзитету уписао се и други млади Србин Чедо-

миљ *Павић*, који проучава државне науке. Њих двојица примили су и уредништво тамошњег српског листа «Српске Страже», те ће и на том пољу да заложу своје силе, да унапреде новинарски рад међу тамошњим Српством.

Дар цркви. Гђа *Иштврка Јанков рођ. Петровић* из Модоша, завештала је модошкој цркви сав иметак свој, који вреди на 7000 круна, па је од тога 28. септембра о. г. посредством свога пароха г. Ивана Алексића, предала општини 4000 круна ради оправљања иконостаса.

Српски «Соколи». Последње 2—3 године покренула се мисао међу нашем омладином с ове стране, да се удружују у гимнастична удружења, те да омладина телесно јача, смелије и окретније да се креће. Та су удружења узела свуда наслов «Соколи», као што се и ческа така друштва називају. Така удружења поникла су већ у Срем. Карловцима, Руми, Иригу, Митровици, Шиду, Чортановцима, Кореници, Грачацу, Ковиљу, Сентомашу, Вршцу и Тур. Бечеју.

Овако удружење постоји и у Београду и назива се «Душан Силни».

Нов митрополит српски. Скопљанска епархија (у Турској) добила је новог митрополита. Од св. синода је изабран и у четвртак 13. окт. о. г. посвећен у Цариграду, г. *Вићеншије*, архимандрит манастира Хилендара и родом из Србије. Сви листови наши говоре, да је пригодан архијереј и да је достојан тог високог чина, те ће наш народ тамо наћи у њему искреног и оданог пријатеља и мудрог старешину.

Изложба женских вештина. Идуће године, за време француске колонијалне изложбе, одржаће се и међународна индустријска изложба женских вештина. Тамо ће се изложити разноврсни женски радови, као: украси, везови, чипке, адиђари, тканине; моде, мириси, вештине и науке из женских руку и т. д. Женске школе и женске задруге, које би хтеле тамо што да изложу, добиће за своје ствари бесплатно место. Влада је француска наредила, да изложене ствари не плаћају царине. Изложба се отвара 15. априла, а затвара 15. октобра идуће 1906. године.

Тридесетогодишња прослава. Вредни и заслужни управитељ српских школа у Скопљу, г. Јован *Миширановић*, прославиће о Аранђелову дне о. г., као о дану своје домаће славе, *тридесетогодишњицу* свога трудног и успешног учитељског рада. Он је бивао учитељем, управитељем и надзорником школа у манастиру код Прибоја, Сељанима, близу Прјепоља, у Пљевљима, Скопљу, Тетову, Кратову, Куманову. Од године и по дана стоји на челу учитељског удружења скопљанске митрополије. Сама ова прослава јасно казује, да у тој епархији није било пре 30 година ни једне бугарске школе, јер у целој тој митрополији нема ни једног бугарског учитеља ни бугарске школе, која је до данас доживила 25. годину, а ево ми имамо тамо учитеља и управитеља, који су доживили 30. годину свога делања. То показује, да је у Старој Србији и Македонији старија српска реч и напредније српско име. Стога се и дичимо и поздрављамо овог пионера просветног о дану његове 30. годишњице, са жељом, да му преблаги Бог подари здравља и дуга живота, да

истраје у раду и да доживи, да види освештану своју српску мисао, коју проноси по оним забитим и стародревним српским крајевима. Живео!

Добротвор просвете. Г. *Лука Теловић*, трговац београдски, послао је ректору српског универзитета г. Лозанићу, приликом отварања универзитета 2. окт. о. г., писмо, у коме изјављује, да ће доживотно прилагати сваке године по 2000 динара универзитету, да се отуда подмирују потребе техничког одељења. Слава му!

Женски Савез у Италији. Од године дана овамо постоји у Италији савез женских удружења, у који се уписало до данас 75 задруга. Овај савез основао је у Риму, као свом средишту, јавну читаоницу своју и библиотеку. У тој се читаоници држе често јавна предавања за женске. Образовали су већ и »материнску касу«, којом се потпомажу талијанске раделице. Сад спремају уметничку изложбу за женске. Председница је грофица Спалени *Расиоли* из Рима, а потпредседница г-ђа *Лаура Минцети*, врло образована госпођа и мати грофице *Билов*, супруге данашњег начелника министарства немачког.

Реткост. Француска академија одликовала је недавно служавку, гђицу *Викторину* са 500 франака и дипломом признања за верност службе. Иста је госпођица непрекидно служила код једне породице 37 година одано и верно; она је однеговала матер и после и њено петоро деце. После смрти оца и матере остала је и даље поред деце и кад је материјално посрнула та породица и пропала, она је сву своју заштеду поклонила деци. У данашње је доба то така реткост, да је вредно било, да је и ми забележимо.

Предавање г-ђе Ковачићке. Госпођа *Мерженка*, супруга г. Жике *Ковачића*, српског новинара, који се са женом бави већ од дуже времена у Плзену ради изучавања млекарско-сирарског курса, држала је тамо, на молбу плзанских госпођа Ческиња, јавно предавање у соколској дворани: »О српском крсном имену и народним обичајима код православних Срба«. »Плзански Листи« донели су о томе подужу белешку и веле, да је предавање било необично интересантно. Особито је било исцрпно о значају крсног имена, о слављењу у варошима и селима, а за тим и о народним обичајима при свадби, крштењу, погребима, парастосима и задушницама. Соколска дворана била је дупком пуна одличне плзанске публике. Исти лист вели, да ће то предавање, г-ђе Ковачићке, донети у подлиску своје, како би и шира публика имала појма о тим интересним српским народним обичајима.

Отварање Дома за ученице. Управа друштвена, која је овог лета подигла у Београду добровољним прилозима *Дом за ученице средњих школа и Женске Учитељске Школе*, отворила је тај дом свечаним начином 16. октобра о. г. у 10^{1/2} часова пре подне. Сретно и напредно им било!

Прославе. Честити и угледни свештеник села Вилова у Бачкој, г. *Ђорђе Иванчић*, прославио је 18. септембра своју четрдесетгодишњицу свештеничког живота и рада. На тој прослави учествовао је и епископ бачки Њег. Високопреосвештенство г. Митрофан *Шевић*, у пратњи архимандрита ковиљског г. Георгија *Видицког* и свога ђакона Никанора и у име признања

за заслуге овог свештеника произвео га је г. епископ за поч. протопресвитера. Живео слављеник!

— Г-ђа *Јулка Мишулин*, управитељица женске школе у Беловару, прославила је 30-годишњицу свога савесног учитељског рада; а г-ђица *Милка Погачићева*, председница удруже хрватских учитељица и уредница »Домаћег Огњишта«, које издаје то друштво у Загребу већ ово шеста година, прославила је октобра месеца о. г. 25. годишњицу свога просветног и учитељског рада. И једна и друга сестра Хрватица није чинила то из своје побуде, него су без знања њиховог прославили колеге и поштоватељи њихови и обдали их видљивим знацима своје љубави.

Нека приме ове врсне просветне раденице нашег братског хрватског народа и наше српске честитке. Радујемо се, што видимо тако одличне и заслужне раделице на просвети међу хрватским сестрама. Живеле!

Верени и венчани. Гђица *Стефанија Лукићева*, српска народна учитељица у Модошу венчала се 16. (29.) октобра о. г. с г. Стеваном *Алексићем*, младим академским сликаром, који је онако лепо сликао свод у новосадској саборној цркви, а у Модошу отворио српску сликарску школу. Честитамо!

— Гђица *Лела Каћанска*, ћерка пок. поп Лазе Каћанског из Сентомаша, верила се с г. Митом *Грујићем*, управитељем српске женске учитељске школе у Гор. Карловцу, бившим перовођом загребачке Добротворне Задруге Српкиња. Нека је срећно!

— Гђица *Катица Секулићева*, наша вишегодишња претплатница из Срп. Итебеја (Банат) верила се с г. Павлом *Павловићем*, срп. нар. учитељем из Дивоша. Сретно да Бог да!

— У четвртак 13. (26.) октобра о. г. венчала се гђица *Теодора Дерина*, одавде, с г. Др. *Лазом Марковићем*, овдашњим младим и угледним лекаром. Гђица Теодора је ћерка нашег угледног грађанина и поседника г. Јована Дера а синовица професора и књижевника г. Др. Ђ. Дера. Нека им је срећно и дуговечно!

— Г-ђица *Мара Прњатовић*, вредна учитељица, наша вишегодишња претплатница у Мостару, венчаће се 5. новембра о. г. с г. Николом *Алинчићем*, такође мостарским учитељем. Срећно да Бог да!

— Г-ђица *Милева Огризичева*, бивша учитељица у Дрежници, венчаће се 20. новембра о. г. с г. Стеваном *М. Бреберином*, кр. судским приставом у Прегради. Њој у почаст шаље наша сарадница и њена пријатељица, г-ђа Драга Лончар-Трбојевић, из Дрежница, ову честитку:

»Кроз облак слутње —
Кроз свод небески
Што се плави,
Нек »анђео среће«
На твоју »мирту«
Руку стави...«

Забаве. Српско православно црквено певачко друштво »Вила« у Приједору, славила је своје крсно име, св. Димитрија о. г. и приредило је на тај дан своју забаву с игранком у корист своје благајне.

— *Женско Друштво* у Београду приредило је 23. октобра о. г. у част рођендана своје узвишене покровитељке, Њ. К. В. *Принцезе Јелене*, велику игранку.

— *Доброшворна Задруга Сркиња у Бос. Петровцу*, приредила је 14. (27.) окт. о. г. на Св. Петку, као на дан своје крсне славе, забаву с играњем, а у корист оснивања српске женске радничке школе. Добровољни се прилози примају рад ове племените цели, а шаљу се са стране на г-ђу Марицу *Крстановићку*, благајкињу друштвену.

— Исто тако спремају *београдске госпође* један сјајан концерт скопчан са *индустријском изложбом* од чега ће се сав чист приход поделити браћи нашој у Старој Србији и Македонији, који су остали голи, боси и без крова од арнаутских и бугарашких разбојника и Калабреза (у Италији), који су пострадали од земљотреса. У одбор овај ушле су ове гђе: Савка Суботић, А. Мостић, Даница Бошковић, Јулка Гарашанин, Јел. Марковић, Мица Рајковић, Луција Марски, Милка Алексић-Гргурева, Неранца Угричић, Јелена Кумануди, Чортановићка, Боса Тодоровић, Ана Тодићка, Дара Давидовић, Елиза Озеровић и Софија Зарић.

У *Темишвару* се образовао одбор, који приређује 30. окт. (12. нов.) о. г. забаву у почаст освећења споменика *оцу пок. Бранка Радичевића*, који је тамо сахрањен. На тој забави суделоваће срп. цркв. певачка друштва у Темишвару и Мехали и говориће г. Љубомир *Лопшић*, епарх. школ. реферант.

Умировљена. У последњој својој седници решио је Школски Савет на молбу гђице *Милеве Симићеве*, наставнице новосадске срп. више девојачке школе, да се крајем ове школске 1905-6. г. стави у заслужан мир после пуне 31 године савесног и ревносног наставничког рада. Гђица М. Симићева отпочела је свој наставнички рад са почетком саме ове школе и подигла је својим радом углед и значај овог завода. — Желети је, да ју замене снага, која ће истом љубављу и истим пожртвовањем прионути око свог позива, којом је била задахнута ова просветна раделица; а њој самој желимо, да у свом заиста заслуженом миру проведе још много година чила и здрава, како би својим лепим искуством попунила још коју празнину на нашем школско-просветном животу а особито на лепој књижевности, на којој је и досад с лепим успехом радила. Живела!

Одликосани. У последњој својој седници одликовао је Школски Савет *Дипломом Признања*, наше заслужне наставнике: г. г. *Николу Ђ. Вукићевића*, умировљеног управитеља сомборске учитељске школе; *Теофила Димића*, умировљеног школског надзорника петроварадинске пуковније; *Аркадија Варађанина*, умировљеног управитеља срп. више дев. школе у Новом Саду и *Николу Брашована*, умировљеног учитеља срп. нар. основне школе у Вршцу.

Приложник. Г. Никола *Димић*, велепоседник, трговац и гостионичар у Госпићу даривао је св. цркву у Острвици, као кум приликом освећења црквених звона, са 500 круна; осим тога даровао је један светилник за цркву у вредности од 60 кр., једну литију, од 200 кр., једну црну одежду за укопе од 60 кр., са чега му је топло захвална скупштина црквена из тог места. Нека му Бог накнади то у здрављу!

Гром убио две девојке. Пишу нам из *Белог Брда*: У четвртак 20. о. г. о. м. враћале су се с' њиве:

Ана Бојанић и Криста Воларева. Путем их је пратила киша, и грмљавина; но оне су ипак биле врло расположене и путем певале. Кад су се приближиле селу, гром пукне и на месту их убије; једна је девојчица ишла за њима и она је пала, но после је дошла ксеби. У суботу 22. о. м. су сарањене. Врло је дирљиво било гледати спровод; сандук за сандуком је ношен у цркву; и у једну гробницу су сарањене. Заиста редак случај у овом месецу.

ЧИТУЉА.

† **Мара Рајковић рођ. Милић.** У недељу 2. (15.) октобра о. г. објавило је велико звоно св. саборне цркве новосадске, да је преминула вредна, савесна и вредна учитељица новосадска, г-ђа Мара Рајковић рођ. Милић, сестра г. Ђоке Милића, такође одличног нашег учитеља, у својој 39. години живота, а 20. година непрекидног одличног учитељског рада. Она се родила и одрасла у Нов. Саду, ту је свршила с врло добрим успехом срп. вишу девој. школу и за тим сомборску учитељску школу такође с врло добрим успехом. Била је у прво време учитељица на овдашњим салашима, Клиси, а у последне доба учитељица II. р. средишне женске школе. Пре две године добила је од епархијског школ. одбора похвалу за свој ревно, исправни и савесни учитељски рад. У исто доба се и удала за књиговођу овдашњег г. Јована Рајковића и кад је подарила живот своме чеду Даници, сама је платила животом. Тај несрећан случај изазвао је опште саучешће у овдашњем грађанству, те ју је отпратио до вечне куће силан свет, особито женска страна. На гробу се опростио с њоме у лепој и дирљивој беседи управитељ школски и њен садруг г. Кузман Миловановић. Месни школ. одбор и месни учитељски збор издали су посебне посмртне листе и изјавили своје дубоко жаљење.

У покојној Мари губи стари отац своју добру ћерку, браћа милу сеју, учитељство искреног друга, школа и општина савесну и одличну раделицу, супруг верног друга, а невинашце Даница своју прву негу, мајчину милост. Нека је Бог прими у рајске насладе. Вечан јој помен!

† **Мила Милосављевић**, адвокат суботички, земаљски посланик, варошки и жупанијски представник погинуо је од зликовачке руке 8. (21.) октобра о. г. у 61. години живота свога. Покојни Мила основао је на Келебији, суботичким салашима на своме добру једну српску вероисповедну основну народну школу и осигурао јој опстанак из свога добра, а прилагао је и иначе на просветне и добротворне цели. Поживео је срећно у браку своме са нашом претплатницом, г-ђом Милинком Милосављевићком рођ. Милиновић, пуних 29 година. Бог да му душу прости!

† **Милица Г. Поповићка.** Наш вредни сарадник, наш млади песник Јово *Поповић*, гим-

назиста у Скопљу, изгубио је 22. октобра о. г. своју добру мајку, *Милицу Гавре Поповића*, трговца у Санском Мосту, која је поред Јове, одрала још сина Теодора, трговца у Санском Мосту и две кћери: Јоку, удату за Саву Дракулића и Јулку, која довршава учитељску школу у Сарајеву. Покојница је рођена 1845. године у селу Дабру, близу Санског Моста, из чувене породице *Вукића*, од оца Стојана и матере Стоке и одликовала се ретким врлинама добре матере, домаћице и Српкиње. Делимо тугу ове одличне српске породице у Санском Мосту а покојници нека је вечан помен!

† **Пулхерија Симић рођ. Михајловић.** Крајем септембра месеца о. г. упокојила се у Београду, код своје родбине, врла старица, Панчевкиња, гђа Пулхерија Симић рођ. Михајловић; отуда је пренесена и са општим поштовањем сахрањена у Панчеву. Покојница не имајући своје деце, оставила је леп део свога зарађеног и заштеђеног имања својој родбини, други део Добротворној Задрузи Српкиња у Панчеву на добротворне сврхе, а највећи део од 16.000 круна оставила је фонду српске в. девојачке школе у Панчеву. Из тог свог расположења са оставином одала се, да јој је на срцу лежала судба и срећа народна, а понајвише просвета женског подмлатка и за то је пожњела општу љубав својих суграђана и поштовање целог народа. Вечан јој помен!

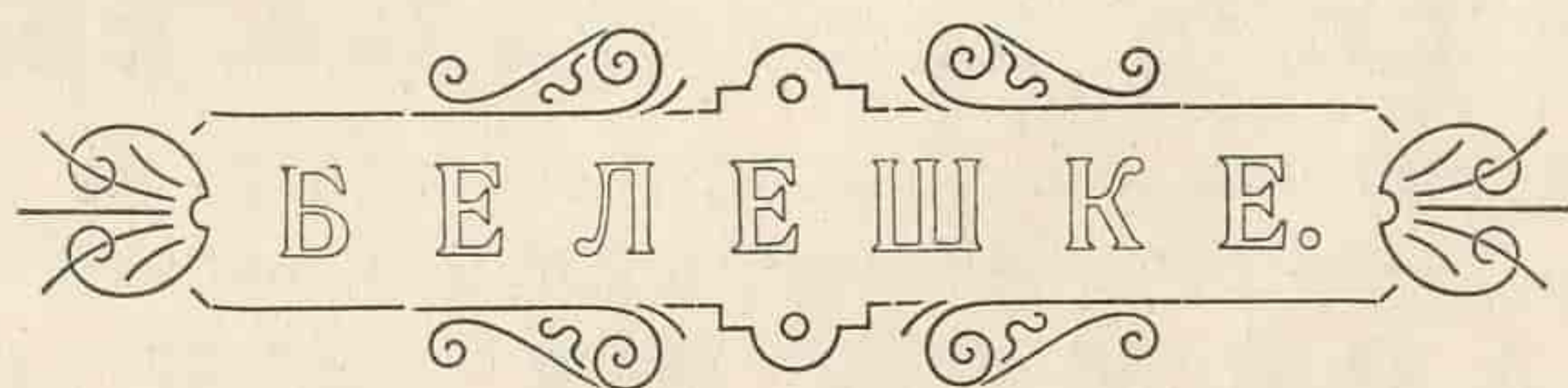
† **Ана Ђ. Стојановићка.** Панчевачки «Грађанин» јавља, да се тамо упокојила уторак 11. (24.) октобра о. г. одлична и родољубива Српкиња, наша многогодишња претплатница, гђа Ана уд. Ђорђа Х. Стојановића у 68. години живота. Одликовала се ретком добротом срца свога и беше изврсна домаћица, те је и поди-

гла своју кућу и своју породицу, до најугледнијих српских кућа и трговина. Вечан јој помен!

† **Јулка Пупавац.** У суботу 1. (14.) октобра о. г. изгубили су наши грађани Вуја и Катица, гостионичари, за кратко време и треће своје дете Јулку, тек у 17. години живота свог, све од суве болести. Жалимо овај млађан и честит живот, и делимо тугу са неутешним родитељима.

† **Данило (Данчика) Манојловић.** У суботу 15. (28.) октобра о. г. упокојио се овде, у Нов. Саду, наш општељубљени и опште поштовани, *Данчика Манојловић*, добри супруг наше многогодишње одборкиње г-ђе Катице Манојловићке рођ. Николић после кратког и тешког боловања у својој 69. години живота. Данчикина је кућа била у млађе му доба мило и угодно место за сву млађу интелигенцију новосадску, а и доцније била је весело пристаниште старије генерације. Он се, као умировљени потпоручик примио благајништва Матице Српске и срп. нар. позоришта, којима је послужио верно и савесно пуних 30 година. У друштву је био омиљен и свуда радо виђен и дочекан. При последњим часовима мислио је и на народне потребе и оставио је у својој опоруци 2000 круна овдашњој срп. вел. гимназији и 300 К. овдашњем српском учитељском конвикту. Вечан му спомен!

† **Пахомије Николајевић.** У манастиру Житомислићу, близу Мостара, упокојио се 26. септембра о. г. протосинђел Пахомије Николајевић, велики добротвор друштва «Просвјете» у Сарајеву, који је све своје имање у готовом новцу, а то је 20 хиљада круна, оставио том друштву «Просвјети». Слава му!

ПРОСВЕТА.

СРБИЈА.

Др. Св. М. Марковић, школски лекар држао је учитељима српским 1. августа о. г. о 22. овогодишњој учитељској скупштини у Београду јавно предавање, у коме је упоредно француске и српске основне народне школе с гледишта хигијенско-педагошког. Он је узео у овај преглед само париске школе, јер Париз има толико становника, колико и цела Србија, па је нашао ове резултате:

У Србији има по најновијој статистици 1349 учитеља
856 учитељица

Свега: 2205 уч. снага,

који у 1263 основне школе обучавају 85.365 мушке и 22.082 женске деце, свега: 107.446 ђака.

Париз пак има у својим осн. нар. школама: 79.736 мушких и 73.880 женских ђака, свега: 199.127.

Из тога се види, да се у Србији још и данас врло слаба пажња и брига поклања женској деци и њиховом васпитању, јер у целој Србији учи се свега: 22.081 женско дете, док у Паризу, који има са размерно мање деце него у Србији, полазе основну школу 73.880 женске деце, дакле, трипут више.

Српска Митрополија. Последњи српски нар. црквени сабор од 1902. г. упутио је највишу автономну власт, наш Народни Школски Савет, да успостави стручну школску анкету, која ће давати савета и исказивати своје мишљење о разним школским питањима и књигама. Школски Савет је на ту цел именован 3 учитеља са осн. нар. школа, 1 учитеља са срп. виших девој. школа, 1 са срп. учитељ. школа, 1. катихету средњих школа и придодео им 3 шк. референта, те је тако саставио стручну школску анкету. Ова анкета се састала о св. Петки о. г. по трећи пут у Срем. Карловцима, те се саветује о наставним начелима и уџбеницима свију категорија народних просветних завода Митрополије Српске.

ЧЕСКА.

На прашком свеучилишту уписало се ове школске 1905.-6. г. 3558 слушалаца; од тих је 113 женскиња и то: 26 редовних, а остале приватне слушалице. Од редовних су се уписале 4 у медицинско, а 21 у филозовско одељење. Једна је хтела да се упише у богословско одељење, па је није примили.

Дат је у штампу и изаћи ће крајем новембра о. г.

УЧИТЕЉСКИ КАЛЕНДАР

за

год. 1906.

ГОДИНА ТРЕЋА.

са одабраном педагошком садржином, из пера наших најбољих педагога и са ликовима признатих српских и страних школских радника.

Календар ће, поред календарског дела, донети стручну педагошку лектуру, бележник и потпун шематизам српског учитељства у Угарској, Хрватској и Славонији, Босни и Херцеговини, краљевини Србији, кнежевини Црној Гори и Ст. Србији и Македонији, те ће бити права учитељска књига.

Календар ће бити укусно израђен, удешен за цел, и увезан у фини платнени повез. Цена му је 120 Кр. (130 дин.).

Поруџбине и новац треба слати потписаном уреднику и издавачу.

„Учит. календар“ од год. 1904. и 1905. немамо више на продају, те нека их више нико не наручује.

Молим учитељске другове, да се заузму за ову своју књигу.

Земун, св. Лука 1905.

Богдан Ж. Ђурђевић,
учитељ.

Јавна захвала.

Госпођа *Катица Манојловић рођ. Николић*, приложила је 50 К Добротворној Задрузи Српкиња Новосаткиња у спомен своме пок. мужу *Данилу (Данчки) Манојловићу*, на чему јој овим путем топло захваљујемо.

Нови Сад, 27. октобра (9. нов.) 1905.

Јулка Радовановићка,
начелница.

ТРАЖИ СЕ

за српски девојачки интернат у Загребу Српкиња **куварка**. Плата је поред стана и прехрана 30 круна месечно. Која би се желела примили те дужности, нека се молбом и сведоџбама обрати управитељици завода, гђици Марији Велисављевићевој.

НУДИ СЕ

једна госпођа за **куварицу**, **домаћицу** или **гиздарицу** у бољој кући, манастиру или код самца човека. Понуде ваља упутишти на гђу Софију Николић у Карлоети, дворска кућа бр. 240.

Марија удова Хаџи-Микић, која се скорим доселила из Босне у Нови Сад, има двоје здраве мушке деце од 6 и 7 година, које би радо дала под своје. Ако би ко хтео примили једно и друго дете, нека се обрати на начелницу Добротворне Задруге Српкиња Новосаткиња, гђу Јулку Радовановићку.

Упозорава се

на сљиједећа, уз јамство здрављу нешкодљива
оријентална косметичка средства

која су у источним земљама обљубљена и припозната те својим сигурним дјеловањем придонела познатој љепоти

ХАРЕМСКИХ ЖЕНА.

Шекајик (лопоч крем) против пјега и сваке нечистоће лица.

Лејлак суј (вода од нарцисе), којом постаје кожа њежна, глатка и стаје на пут прављењу бора.

Сејале балсам сапун (текући балсамски сапун) најбољи за тоалету: чисти, дезинфицира и освјежује.

Сач јаги (зејтин од јаблана, тополе) даје коси мекоћу, сјај и стаје на пут сјеђењу косе.

Сачлара махсус суј (есенција од биља за косу) против испадања косе, за растење пете и против перути.

Цијене: шекајик крем 2 К., лејлак суј 3 К., сејале балсам сапун 1 К 50 пот., сач јаги 1 К., сачлара махсус суј 2 К. ✕ Омот и поштарина ако се новац унапред пошаље 60 потура, код поузећа 80 пот.

Свакој пошилици приложена је упута у српском језику.

1—14

Наруџбе прима

ЉЕКАРНА „СЛАВИЈА“,

у Бос. Крупи.